

SYNODÁLNA SYNTÉZA ŽILINSKEJ DIECÉZY

Úvod

Synodálny proces v Žilinskej diecéze kontinuálne nadviazal na viacročnú snahu o obnovu života a vzťahov v rámci Projektu dlhodobého rozvoja Žilinskej diecézy, ktorý sme začali v pôstnom období v roku 2019. Na obdobné otázky, aké sú predložené Generálnym sekretariátom synody biskupov, odpovedalo viac ako 3000 osôb zo všetkých farností diecézy. Výsledky tejto pôstnej reflexie uvádzame v prílohe č. 1.1 a č.1.2.

Výzvu na zapojenie sa do synodálneho procesu, napriek tomu, že obsahovala širší rámec tém a podnetov, viacerí vnímali ako duplikáciu už spomínanej pôstnej reflexie. Napriek tejto skutočnosti sme získali od aktívnych laických i rehoľných spoločenstiev, z farností i od jednotlivcov mnohé cenné a nové pohľady či podnety pre život Cirkvi. V diecéznom synodálnom tíme sme vytvorili štyri skupiny konzultantov, aby sme získali pohľad z rôznych profesijných a záujmových skupín spoločnosti: spoločenskú a ekonomickú sféru; sociálnu sféru a zdravotníctvo; školstvo a katechézu vrátane kňazského seminára; farnosti a rehole.

Nemalú ťažkosť v rozvinutí širšej synodálnej komunikácie nám spôsobovali pandemické obmedzenia a prednostná potreba pomoci utekajúcim pred vojnou na Ukrajine. Tiež sme vnímali nedostatok časového priestoru pre vysvetlenie významu a obsahu pripravovanej synody širšej verejnosti.

Za významnú súčasť synodálneho procesu považujeme aktívnu činnosť a spoluprácu Diecéznej pastoračnej rady a Pastoračného fondu Žilinskej diecézy. Prostredníctvom nich sa rozbehli viaceré aktivity, ktoré rozvíjajú vzájomnú komunikáciu medzi diecéznou kúriou, kňazmi vo farnostiach i laikmi. K nim patrí napr. analýza potreby pastoračnej podpory vo farnostiach, súťaž pastoračných projektov farností i celodiecéznych projektov, inovácia vizitačného dotazníka farností, analýza manažovania života diecézy v oblasti ekonomickej, personálnej i pastoračnej z pohľadu kňazov.

Výstupy z aktuálnych synodálnych konzultácií nám zdôraznili niektoré skutočnosti, ktoré sa vyskytovali naprieč takmer všetkými desiatimi témami. Preto sme si zvolili cestu syntézy najviac rezonujúcich podnetov, ktoré sme zhrnuli do štyroch tematických oblastí. Prvá oblasť zahŕňa témy komunikácie – znaky čias, kultúrny kontext, individualizmus. Druhá oblasť sa venuje formácii a vzdelávaniu. Tretia oblasť je zameraná na Cirkev – vzťahy cirkevnej hierarchie a laikov, farnosť/diecéza, spoločenstvá a jednotu, službu spoločenstvu a spoločnosti, charitu. Štvrtá oblasť je zameraná na evanjelizáciu, misiu, svedectvo a slávenie.

Konzultácie sa konali vo vzájomnej živej, osobnej komunikácii synodálneho tímu, ale i online spôsobom s členmi Diecéznej pastoračnej rady, dekanmi i odbornými konzultantmi z kňazského i laického prostredia.

1. Spoločné kráčanie ako cesta komunikácie

Za **pozitívum** v oblasti komunikácie v našej diecéze považujeme túžbu zo strany laikov komunikovať s kňazmi a hierarchickou štruktúrou Cirkvi. Pozorujeme stále intenzívnejšie využívanie komunikačných prostriedkov a technológií (časopis, web, sociálne siete). S otvorenou komunikáciou sa stretávame najmä vo fungujúcich malých spoločenstvách a u mladých ľudí na vysokoškolských internátoch.

V Žilinskej diecéze vidíme v oblasti komunikácie aj viaceré **negatívne** javy a postoje u duchovenstva i laických veriacich. Formou komunikácie je často negativizmus, príkazy, ba sklízavanie až do zastrašovania a vytvorenia atmosféry strachu. Toto býva spojené so šírením poloprávd, neoverených informácií. Závažná je neschopnosť prijímať konštruktívnu kritiku.

Komunikácia zo strany kňazov je často najmä v priestoroch prvého kontaktu v kancelárii neprofesionálna, cítiť u nich neochotu počúvať, nedostatok empatie, trpezlivosti, zdôrazňovanie negatív, kritických stránok. Nezrelosť komunikácie vidíme nielen u kňazov, ale aj u laikov. Nevieme viesť konštruktívny dialóg, nevieme si držať správny odstup a rešpekt, nedostatočne rozlišujeme, identifikujeme a riešime problémy. Kňazi sú neraz pod tlakom častého hľadania riešení problémov, sú preťažovaní a dostávajú sa k nim najviac hlasy krikľúňov a „radikálov“ a na vyjadrenie pre menej „odvážnych“ zostane málo priestoru. Za kľúčovú skutočnosť, ktorá podmieňuje dobrú komunikáciu ako cestu spoločného kráčania, považujeme rozvoj dobrých osobných vzťahov a komunikovanie spoločných cieľov.

Ak uvažujeme o **príležitostiach** pre kvalitnejšiu komunikáciu pre rozvoj našej diecézy, určite sa nepozerať len smerom na využívanie online priestoru, ale nebojme sa osloviť ľudí najmä prostredníctvom osobného kontaktu, využívajme neformálne stretnutia. Kňazi by mali zlepšiť prvý kontakt s prichádzajúcimi napr. v kancelárii farského úradu alebo v sakristii. K tomu by mal slúžiť aj navrhovaný tzv. komunikačný kódex, ktorý bude záväzný pre všetky zložky našej diecézy. Veľkou príležitosťou pre uplatňovanie zásad komunikácie je dobre pripravená a organizovaná činnosť farských pastoračných rád, komunikácia medzi malými spoločenstvami, resp. pre každoročné stretnutie všetkých spoločenstiev farnosti, pričom sa javí ako veľmi potrebné, aby ich kňaz aspoň nepravidelne navštevoval. Za potrebné považujeme využívať v našich podmienkach na stretnutie a komunikáciu špecifické priestory internátu alebo nemocnice. Pri komunikácii sa nechceme zastavovať len pri formálnych

stránkach, ale potrebujeme podčiarknuť, akým dôležitým je komunikovať autentické príbehy viery, ukazovať cestu a nádej. Aj čiastočná skúsenosť synodality by mohla byť pre obnovu Žilinskej diecézy odrazovým mostíkom: aby sa táto cesta stala určujúcim a privilegovaným nástrojom pre obnovu našich farností ako spoločenstva spoločenstiev.

Kvalitnú komunikáciu v našej diecéze **ohrozujú** vnútorné aj vonkajšie faktory. Znechutenie – zlá skúsenosť, prístup kňazov (ovplyvnený osobnostnými vlastnosťami), povrchná komunikácia, resp. nízka kultúra komunikácie, stereotypy v komunikácii, ale aj klerikalizmus, neochota pracovať na svojom rozvoji, podceňovanie osobnej formácie aj v oblasti komunikácie, nedostatok kritického myslenia. Inou kategóriou sú samotné obsahy komunikácie a vplyv postfaktickej doby založenej výhradne na pocitoch.

2. Formácia a vzdelávanie: sprevádzať a vtáňovať do spoločenstva

Veriaci sú ochotní pred prijatím sviatostí absolvovať aj (náročnejšie) prípravné kurzy (prvé sv. prijímanie a sv. spoveď, birmovka, sviatosť manželstva...). Formovanie sa uskutočňuje vo fungujúcich spoločenstvách, v hnutiach a na území farností. Sú žiadané spoločenstvá pre všetky generácie: pre seniorov, dospelých mužov, ženy, ale aj mládež a deti. V našej diecéze sa realizuje formácia akolytov, organistov, plánuje sa zintenzívniť formácia lektorov. **Pozitívom** je existencia a činnosť cirkevných škôl. Ako veľké plus vidíme zapájanie laikov do prípravy na sviatosti, najmä birmovku. Laici majú záujem, len je potrebné ich osloviť a nastaviť primeranú formu ich vzdelávania a formovania. Môžeme konštatovať aj relatívny dostatok materiálnych prostriedkov. Mali by sme oceniť slobodu (zo strany štátu) vykonávať formačné a vzdelávacie aktivity.

Formačné a vzdelávacie aktivity v našej diecéze však majú aj svoje **tienisté stránky**. Duchovný život sa u mnohých katolíkov chápe len ako nutný sviatostný servis. Javí sa nám, že náročné témy sa v Cirkvi dávajú na okraj. Niekedy majú kňazi strach nahlas povedať, čo je správne a čo je nesprávne. Majú obavu z reakcie ľudí, a preto radšej nehovoria nič, resp. neformujú seba zverených k slobodnej a zodpovednej službe. Nejednokrát chýba aj jasnosť, jednoznačnosť a aktivita v komunikácii zo strany kňazov a predstavených. Absentuje prítomnosť kňaza (aspoň príležitostne) na stretnutiach spoločenstiev. Za výrazný nedostatok považujeme absenciu zdravého pastoračného plánovania – pastoračné a evanjelizačné kurzy často nemajú ani elementárny plán, či stanovené ciele a prostriedky. Viaceré projekty zostali neukončené – programy a kurzy začíname s veľkým nadšením a očakávaním, po pár stretnutiach minieme sily a máme ťažkosti reálne kurz dokončiť. Pozorujeme nízku mieru zapájania vzdelaných, správne pre Cirkev zapálených laikov do procesu vzdelávania a

formácie. Malú pozornosť venujeme formácii objektívnych novinárov s morálnym charakterom, ktorí si stoja za uverejneným názorom a neprezentujú to, čo im bolo nariadené, resp. mediálnej gramotnosti vo všeobecnosti.

Priestor pre **možnosti skvalitnenia** procesov formácie a vzdelávania vidíme najmä v skvalitnení formácie formátorov. Pre permanentnú formáciu kňazov vznikol nový formačný tím, k dispozícii sú mesačné rekolekcie, teologické formačné dni, formácia kaplánov. Cielene by sme sa mali usilovať formovať etiku „blízkosti“ a spoločenstva, formovať k spolupatričnosti a solidarite, podporovať akademické vzdelávanie vyššieho stupňa u kňazov a laikov a k pastoračnej láske. Formácia má niekoľko rozmerov: ľudský, intelektuálny, duchovný a pastoračný. Formácia má byť zásadne orientovaná na vzťah ku Kristovi a Cirkvi realizovaný v evanjelizácii a misii a na získavanie kľúčových kompetencií: vedomosti, postoje, zručnosti (nesústredovať sa len na vedomosti) v oblasti komunikácie, schopnosti učiť sa, schopnosti práce s digitálnymi technológiami, sociálnych spôsobilostí a kultúrneho povedomia. Platí to tak pre bohoslovcov, kde by sme odporúčali opätovne zaviesť pastoračný ročník, pre mladých kňazov, aj tých, čo sú v kňazskej (diakonskej) službe už dlhšie, ale aj pre angažovaných laikov a animátorov malých spoločenstiev, ktorí úprimne chcú pomáhať vo farnosti. Ako prirodzenú súčasť formácie treba využívať osobné stretnutia, ale aj digitálne technológie. Prirodzený priestor na formáciu je rodina, malé spoločenstvo, hnutie, farnosť, diecéza. Tu sa realizuje osobný rast viery, nádeje a lásky, spolupráca na ceste a prežitý čas je časom načerpania. Najviac načerpáme v modlitbe, pri čítaní Božieho slova, slávením Eucharistie a ostatných sviatostí. Za zásadné považujeme zabezpečiť prítomnosť kvalitných duchovných sprievodcov v rôznych spoločenstvách a v špeciálnych pastoračných miestach (napr. charita, mládež, cirkevné školy, nemocnice), aby boli pri ľuďoch a sprevádzali ich na ceste viery a duchovného dozrievania. Za nevyhnutné považujeme premýšľať v škále diferencovaného prístupu (predevanjelizácia, evanjelizácia, katechéza, duchovné sprevádzanie), aby sme formovali Ježišových učeníkov a našich spolupútnikov na ceste do večnosti postupne a primeraným spôsobom. Za nevyhnutné považujeme v dostatočnom predstihu premyslieť a napláňovať formy odovzdávania skúseností. Na formáciu je potrebné využívať všetky formy formálneho aj neformálneho vzdelávania (napr. v podobe animátorskej školy, víkendových stretnutí či iných kurzov).

Ako **ohrozenia** sme identifikovali pre procesy formácie a vzdelávania postoje neochoty počúvať, čo Boží Duch hovorí Cirkvi, ponuky neaktuálnych tém a problematik a nedostatok komunikácie. Rovnako tak vnímame aj postoje opovážlivého zotrvávania v konceptoch, ktoré sú pre súčasnosť takmer nepoužiteľné, život z ilúzie spomienkového optimizmu a uzatváranie

sa v pseudokonzervatívnych konceptoch. Na opačnom póle ohrození stojí nepremyslené a unáhlené odhadzovanie dobrého, stáročiami vyskúšaného a stále použiteľného zo života a bohatstva univerzálnej Cirkvi. Veľmi nebezpečné je nedocenenie talentov a darov, ale najmä nedostatok komunikácie spoločných cieľov, ktorý často ústi do straty viery v obnovu. Nesmieme upustiť od formácie v spoločenstve. Inak budeme formovať individualistov uzavretých do seba. Za veľmi ohrozujúcu považujeme zmenu spoločensko-politickej a kultúrnej situácie. Ohrozenia v dôsledku pandémie, vojny a hospodárskej krízy vyvolávajú neistotu a otázky, na ktoré má Cirkev, na rozdiel od iných, adekvátne odpovede a účinné prostriedky.

3. Cirkev a farnosti: vytvárať priestor na participáciu a prijatie

Naša diecéza je mladou, dynamicky sa rozvíjajúcou rodinou, ktorá postupne rastie na sile. Ostatné sčítanie ľudu potvrdilo, že vo všeobecnosti požíva dôveru u svojich verných. Ako každá rodina, aj tá naša má hierarchickú štruktúru a hierarchický systém diecézy je funkčný a zakotvený v katolicite Cirkvi. Prevládajúcim charakteristickým znakom vzťahov medzi laikmi a hierarchiou je obojstranný rešpekt, no možno badať aj nezáujem a ľahostajnosť. Naša diecézna rodina je miestom dialógu a hľadania rovnováhy medzi potrebou organizácie manažmentu a úlohou evanjelizácie. Zaznamenávame aj pozvoľne rastúci trend zapájania laikov do rozhodovania života Cirkvi. Oceňujeme ochotu veriacich pomáhať, solidárnosť s chudobnými a ohrozenými a veľkorysosť, ktorá sa prejavuje aj pri finančných zbierkach.

Napriek tomu, že diecéza je pomerne mladá, rastieme vo vedomí spolupatričnosti, čomu čiastočne napomáha aj priestorová kompaktnosť a umiestnenie biskupského sídla. Vo všeobecnosti platí, že čím bližšie k Žiline, tým je intenzívnejšie vnímanie diecéznej rodiny. K budovaniu identity prispieva aj pomerne hustá sieť kostolov a farností, či farské a diecézne médiá ako časopis Naša Žilinská diecéza.

Zvlášť treba oceniť službu diecéznej charity, ktorá odvážne vstupuje na periférie a v posledných rokoch vsadila na kreovanie a podporu farských charít. Nezabúdame ani na prínos katolíckeho školstva, centra pre rodinu Rodinkovo, pútnických miest a množstva pastoračných aktivít a programov.

No život našej diecéznej rodiny má aj svoje **slabiny**. Pastoračné rady v našich farnostiach sú zväčša nefunkčné alebo úplne absentujú, hoci kňazi formálne deklarujú ich existenciu. Smerom dovnútra naše vzťahy paralyzuje množstvo viditeľných i neviditeľných bariér medzi kňazmi a laikmi. Jednou z príčin je nezrelosť kňazov a nejednota medzi diecéznym klérom.

Mnohí veriaci, niekedy dokonca celé filiálky, sa vo farnostiach ocitajú na pastoračnej periférii a absentuje starostlivosť o laikov. Práve tu by bolo vhodné zapojiť fungujúce spoločenstvá, v spolupráci s kňazmi danej farnosti, do procesu formácie laikov nezaradených do žiadneho spoločenstva. Chýbajú nám pracovníci na poli špeciálnej pastoračie (sociálna sféra a charita, katolícke školstvo, starostlivosť o chorých v nemocniciach, katechéza...), kde sú potreby pokryté len minimálne alebo vôbec, často bez reálnej duchovnej, odbornej i praktickej podpory pre tých, ktorí sa službe venujú. Veľkým nešvárom v našej miestnej cirkvi sú aj rôzne formy spiritualizmu a pseudozbožnosti, zdanlivo duchovných, no v skutočnosti povrchných až falošných receptov na závažné problémy, ktoré sa šíria medzi laikmi, často propagované aj kňazmi.

Aj vďaka synodálnym konzultáciám sme objavili nové **príležitosti** pre našu diecéznu rodinu. Chceme s odvahou pozorne preskúmať periférie pastoračného života a potreby špeciálnej pastoračie. Vyhľadávať a formovať pracovníkov pre službu v týchto oblastiach a formovať ich k učeníctvu. Zvlášť tu, ale aj v ostatných oblastiach chceme využiť skúsenosti zo spoločného synodálneho kráčania, rozvíjať tímovú spoluprácu diecézy a reholí, vsadiť na obrovský potenciál laických odborníkov, či vyzdvihnúť a integrovať potenciál charizmy žien. Ponúka sa nám aj možnosť spolupráce s kresťanmi iných vyznaní a so samosprávami.

Tieto úlohy si budú vyžadovať dôraz na koordináciu medzi jednotlivými členmi diecéznej rodiny, delegovanie a kompetencie v jednotlivých oblastiach. Stojí pred nami aj úloha pripraviť štatút pastoračného asistenta a preskúmať možnosti zamestnávania laikov pre službu diecézy a farností. Pre farnosti pripravujeme pastoračný manuál. Zvažujeme tiež možnosti využitia kultúrneho potenciálu cirkevného dedičstva. Veľkú príležitosť tak pre formáciu kňazov, ako aj pre praktickú pomoc vo farnostiach, vidíme v precíznej formulácii vízie a pravidiel pre pastoračný ročník bohoslovcov.

Uvedomujeme si, že aj tieto plány **ohrozuje** naša nezrelosť, ktorá sa prejavuje napríklad v nadužívaní autority. Máme skúsenosť s oscilovaním medzi dvomi extrémami – prehnaným aktivizmom na jednej strane a sklonom k vyhoreniu na druhej strane. V minulosti už nemálo zaujímavých projektov zlyhalo pre nedostatky v personálnej politike diecézy, ktorá nebola vedená kompetentným spôsobom a dostatočne nezohľadňovala potreby farností a úradov na jednej a kompetencie uchádzačov na druhej strane. Naše plány ohrozuje aj nedostatok pokračujúceho dialógu na úrovni farnosti či diecézy, nesprávne vnímanie Cirkvi, anonymita, nezdravá rivalita a individualizmus, ktoré sa medzi nami zakorenili. Musíme sa vysporiadať s negatívnymi tendenciami uprostred našich spoločenstiev. Niekedy sa sami bránime inklúzii a

vytváraníu priestoru pre prijatie. Poskytované duchovné sprevádzanie je len povrchné a vykazuje nedostatky, chýba duchovný rozmer pri rozlišovaní.

4. Evanjelizácia a učeníctvo ako priorita

A. Misia svedectvom života

V živote Žilinskej diecézy vnímajú naši respondenti prítomnosť **silných stránok** jej života v pastoračnej starostlivosti, ktorá sa prejavuje v rôznych formách špeciálnej pastorácie aspoň v niektorých oblastiach. Pekným príkladom je komplexná starostlivosť o rodiny, ktorá sa realizuje v dome prijatia pre rodiny s názvom Rodinkovo. Dobrú odozvu majú kurzy pre snúbencov. Veľmi pozitívne je vnímaná pastorácia detí na (cirkevných) školách, hoci sa ozývajú aj otázky, či nepreferovať skôr pastoráciu detí a mládeže vo farnosti, než v školách. Nie vždy je toto rozhodnutie na prospech duchovného rozvoja detí a mládeže. Za silnú stránku možno označiť zmysel pre solidaritu, hmotnú i duchovnú (Dobrá novina, Pápežské misijné diela, iné diela a zbierky...). Osobitne treba spomenúť prácu diecéznej charity a jej pravidelné diela, ako aj prácu v mimoriadnych situáciách (humanitárna kríza odídencov pre vojnu na Ukrajine). Diecéza žije aj evanjelizačnými príležitosťami, aktívne prijíma celoslovenské evanjelizačné smerovanie (napr. projekt Godzone). Veľmi dôležitá je prítomnosť živých malých spoločenstiev usilujúcich sa formovať kresťanov k osobnému prežívaniu viery.

Slabinou Žilinskej diecézy je nízke vedomie krstného kňazstva veriacich a nízke sebavedomie pri jeho uplatňovaní v živote. Je tu prítomná neschopnosť byť svedkom živej, osobnej viery. Vyučovanie náboženstva i príprava na evanjelizáciu, zdá sa, nemajú potrebnú kvalitu. Nedostatočné je aj ekumenické cítenie a formácia k nemu. Je pochopiteľné, že sa potom v živote spoločenstiev i jednotlivcov na rôznych úrovniach v diecéze vyskytuje uzavretosť, nepripravenosť a potom neprofesionalita.

Situácia pozýva na využitie **príležitostí**. Otvorenie sa dialógu vnútri partikulárnej Cirkvi i navonok k svetu, je možnosťou pre rast, aby členovia Cirkvi rástli v rozširujúcom sa partnerskom dialógu. Ten sa rozvíja v spojení s obnovou (ľudských) vzťahov, ktorej uskutočnenie podporuje aj diecézny program obnovy vzťahov Pastoračného fondu Žilinskej diecézy – KROK. Cieľom je v takto budovaných vzťahoch formovať učeníkov, ktorí budú svedkami nádeje. Miestom pre to sú stretnutia pravidelne fungujúcej sviatostnej pastorácie i malé spoločenstvá zdieľania života viery. Miestami mobilizácie tichej väčšiny v našej diecéze (mnoho ľudí sa k viere hlási, no jej prežívanie je na okraji) však majú byť vo farnostiach už existujúce, no málo využívané farské pastoračné centrá, ale aj rôzne diecézne charitné diela,

príležitosťou je aj rozvoj medzidiecézneho kňazského seminára v Nitre. Tak bude možné odpovedať na rastúce potreby rôznych menšín, ktorým diecéza má čím poslúžiť.

Táto služba a úsilie neostať zahľadení do seba sa však má vyhnúť aktuálnemu **nebezpečenstvu** neprimeraného, nekritického prispôsobovania sa svetu (rozriedenie a postupne strata hodnôt). Individualizmus a nezdravá rivalita, ktorá vstúpila aj do života farností a spoločností i do vzťahov medzi nimi, je to, čo je nutné prekonávať. Nebezpečenstvo zredukovať svoj život na tu a teraz, na pozemský rozmer, sa prejavuje aj v našom prežívaní viery tak, ako sa často ukazuje aj prítomnosť manipulácie. Náročnosť procesu a potreby neustáleho hľadania, v dnešnej spoločnosti zameranej na pohodlie a konzum, nie zriedka vedie duchovných aj veriacich laikov diecézy k rezignácii a akémusi stavu prežívania (prípadne k vyhoreniu).

B. Slávenie ako vyjadrenie viery celého spoločenstva

Ak si zároveň uvedomíme, že liturgia je aj jediná denno-denne sa opakujúca „aktivita“ Cirkvi prítomná vo všetkých farnostiach našej diecézy, spoznáme popri jej nenahraditeľnej hodnote aj úskalia, ktorým je vystavená.

Medzi **silné stránky** našej diecézy možno zaradiť relatívne hojnú návštevnosť bohoslužieb, a to nielen v nedele a sviatky, ale aj počas všedných dní. Hoci občas možno vidieť nedostatok laikov pomáhajúcich pri liturgii (miništrantov, lektorov, akolytov, spevákov a organistov), môžeme konštatovať, že vo všeobecnosti záujem veriacich zapájať sa do slávení rastie. Najmä farské slávnosti a liturgia veľkých sviatkov sú dobre pripravené a kňazi a laici si na nej dajú záležať. V kostoloch stále viac vidieť aj moderné technické prostriedky, ako je premietanie textov piesní a liturgických odpovedí, moderné ozvučenie a osvetlenie, ktoré pomáhajú aktívne sa zapojiť do slávenia. Treba oceniť aj to, že od vzniku diecézy bolo v mnohých kostoloch obnovené liturgické zariadenie a mnohé farské kostoly boli v súlade s cirkevným právom riadne posvätené (KKP, kán. 1217, § 2) a novopostavené.

Slabosťou liturgického slávenia je zvykovosť, zovšednenie, ku ktorému často sklzávame najmä pri dennom slávení alebo sláveniach v menších kostoloch (filiálky, kaplnky a pod.). Niekedy aj nepripravenosť a liturgická improvizácia. Spoločným menovateľom mnohých problémov je chabá liturgická formácia tak kňazov, ako i laikov. Na tento problém upozornil aj pápež František najnovším apoštolským listom *Desiderio desideravi*, v ktorom Najvyšší veľkňaz ponúka mnoho podnetov teologického významu liturgie, upozorňuje na potrebu serióznej a uživotnenej liturgickej formácie celého Božieho ľudu a o formačnom význame ars celebrandi (umenia sláviť), ktoré sa netýka len tých, ktorí predsedajú.

Na tieto **výzvy** sa usiluje odpovedať diecézna liturgická komisia, ktorá v rámci možností organizuje formačné kurzy trvalých akolytov, rozbieha formáciu chrámových hudobníkov a organistov a pripravuje aj formáciu trvalých lektorov, ktorá by mala nadviazať na doterajšiu formáciu uskutočnenú len na úrovni farností (napr. Žilina-Vlčince, Kysucké Nové Mesto, Domaníža).

Stálym problémom ostáva nedostatočná pozornosť venovaná liturgickej formácii kandidátov kňazstva, kde je nutné konštatovať, že dotácia liturgickej teológie bola v uplynulých rokoch okresaná na nedostatočné minimum. Prejavuje sa to v slabej liturgickej formácii mladých kňazov, ktorí následne sklzávajú k dvom extrémom: buď neobjavia krásu slávenia a liturgia je pre nich rutinnou záležitosťou, ktorej nevenujú náležitú pozornosť a vážnosť (slabá úroveň homílií, skoro úplne absentujúci spev, názory typu „omšu odslúžiť viem, mňa trápia iné problémy“ a pod.) alebo – vedomí si mnohých nedostatkov v súčasnom slávení – sa uchýľujú k starým formám liturgie, čo však mnohí laici vnímajú negatívne (nevedia po latinsky, nerozumejú mnohým dnes už neoslovujúcim symbolom, oblečeniu a pod.).

Popri vzdelávaní je nutné zdôrazniť aj pastoračnú múdrosť, ktorá vedie kňaza rozlišovať stvárňovanie liturgie a prípravu slávností v rozličných prostrediach (napr. krst detí v malých farnostiach v obciach môže byť vysluhovaný v rámci nedeľnej omše), lebo nie je často a upevňuje povedomie farskej rodiny. Je nutné, aby aj kňazi dokázali prekonať stereotypy a slávilu liturgiu rôzne v rôznych prostrediach. Liturgické normy ponúkajú obrovské množstvo prispôbení, ktoré často nie sú vôbec využívané.

Otvorenou otázkou zostáva aj liturgická formácia v rámci prípravy na prijatie sviatostí: často sa zdôrazňujú pastoračné témy, morálne témy, vieroučné témy, ale oboznámenie o jednotlivých prvkoch slávenia ostáva na okraji záujmu.

Nedávne proticovidové opatrenia, ktoré sa veľmi dotkli aj liturgie, zdôraznili chýbajúce poznanie a vzdelávanie v oblasti liturgie – mnohé problémy, najmä napätie týkajúce sa rozdávania svätého prijímania, otázky platnosti/neplatnosti omší prenášaných médiami, nevhodné riešenia zo strany kňazov, ktoré vznikli pre nedostatok poznania a ovplyvňovanie dezinformáciami.

Záver

A Ježiš povedal učeníkom: „Preto sa každý zákonník, ktorý sa stal učeníkom nebeského kráľovstva, podobá hospodárovi, ktorý vynáša zo svojej pokladnice veci nové i staré“ (Mt 13, 52).

Pri tvorbe syntézy synodálnych výstupov sme sa snažili pomenovať a uvedomiť si, čo je v živote Cirkvi cenné, radostné a povzbudivé a naopak, čo je potrebné zmeniť, doplniť alebo odstrániť zo života Cirkvi. Hľadali sme možnosti a spôsoby. Návrhov bolo veľmi veľa. Často sme zachádzali do podrobností a konkrétností, ktoré nie je možné v tomto výstupe zaznamenať pre obmedzený priestor. Máme ich však zachytené v SWOT analýze jednotlivých tém s predpokladom, že budú podkladom pre spracovanie a konkretizovanie vízie rozvoja Žilinskej diecézy.

Veľkú výzvu na sebareflexiu sme videli v potrebe **vnímať znamenia čias**, prebiehajúcu **zmenu epochy**, ktorú často pripomína pápež František: „*Ak však má byť 'zmena epochy' vstupom do lepšej budúcnosti, potrebujeme zmeniť prístup. ...*“ **ako aj rozlišovať pozorným načúvaním Duchu Svätému**. Ako jedno z najväčších ohrození sa nám javí **individualizmus**. V protiklade s touto skutočnosťou vystúpil do popredia aktívny a plodný **život v malých spoločenstvách**, ktorých vznik by bolo vhodné podnecovať.

Druhou výraznou témou bola **komunikácia**. Na jednej strane sme videli silnú prítomnosť túžby po vzájomnej komunikácii, najmä medzi laikmi a klerom a na druhej strane sme vnímali mnohé zlyhania a absenciu ľudskej, konštruktívnej a empatickej komunikácie.

Z tejto nedostatočnosti, ale i na základe pomenovaných problémov v iných oblastiach života Cirkvi, zarezonovala potreba **kvalitnej formácie a vzdelávania** predovšetkým tých, ktorí sú vo vedení farností, diecézy, rôznych spoločenstiev. Potreba všeobecnej celoživotnej formácie všetkých členov Cirkvi, a to po stránke ľudskej, intelektuálnej, duchovnej i pastoračnej. V tejto oblasti sa ponúka **využitie potenciálu laických odborníkov**, ktorí by mohli prevziať aj iné mnohé služby a pracovné pozície v Cirkvi.

Hľadali sme priestor, v ktorom by bolo možné realizovať vyššie uvedené atribúty. Jedným z vhodných a reálne dostupných prostriedkov sa nám ukazujú **farské pastoračné rady**. Preto považujeme za potrebné venovať im osobitnú pozornosť. Motivovať ich zakladanie tam, kde absentujú a následne skvalitňovať a rozvíjať ich pôsobenie.

Pre podporu autentického prežívania viery, vidíme potrebu rozvíjať **špeciálnu pastoráciu**. Ďalšou oblasťou, ktorá volá po skvalitnení, je **hlbšia liturgická formácia** kňazov i laikov, aby vonkajšie prejavy našej viery boli odrazom **vnútorného vzťahu s Bohom**.

Sme vďační, že sme mohli reagovať na synodálnu výzvu Svätého Otca Františka a zapojiť sa do tohto procesu. Výziev a predsavzatí je veľa. Máme nádej, že postupnými krokmi budeme v nich napredovať a tým aj svedčiť o kráse, hĺbke a radosti evanjeliového života.